

Издази Суботом.

Цијена :

За ПРНУ ГОРУ за годи-
ну ф. 6, за по године ф. 3,
за четврт године ф. 1 и
50 новчића.
За АУСТРО-УГАРСКУ
на годину ф. 6, за по год.
ф. 3, за четврт године ф.
1 и 50 новчића.
За СРБИЈУ за годину
ф. 7 за друге земље ф. 8.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у
плаћеним писмима непо-
средно администрацији «Гл.
Црногорца» на Цетиње, а
може се и картом ушт-
ницом на пошту у Котор
Донеси шилу се уредни-
тву. Рукописи се невраћају

За огласе плаћа се од
реда 5 новч. За огласе веће
и на дуже вријеме мање.

Цетиње, 16. Августа.

На политичком обзору почела се помањати гранчица мира. Истина је још она у далеком изгледу, и лако би се могло десити, да се изгуби са свим у облацима пушчаног праха српскога, а можда и оиће јевропскога, али свакако је значајно, да се она истиче у једно по обје наше ратујуће странке неочекивано, необично вријеме.

Од онога часа, кад је офензивно оружје турско ступило на напуштено земљиште српско, могла се опасити нека узрујаност у јавним гласилама јевропскога свијета. Она, која су долазила од искрених пријатеља српскога народа, изрицаху очито поуздање у јунаштво српске војске, која једним дјелом још не бјеше ни опробана у боју с Турцима, и улијеваху тврду вјеру у побједу српскога оружја. Ми смо вагда дијелили то мњење; дијелили смо га радо и разложито већ и с тога, што не могосмо ниће наћи одсудних успјеха са стране српскога непријатеља. Ако је с једне стране уједињеној команди турској пошло за руком узети неке позиције српске, које као што се је показало од почетка борбе, и не бјеху згодне за одлучне операције, те се с тога замјенише с другим, бољим, — то је с друге стране српско оружје, разасртано на турском земљишту на више страна напредовало, или бар држало опседнуте важније позиције турске. Пространа граница Србије, утиснута у турску царевину од ушћа Тимока па до Дрине, изискивала је разгранату обрабнену снагу на више мјеста, те је тиме и турскоме оружју могућност дата, користити се привремено подјеленом снагом српском. То је посве наравна појава у ратовању, али то још није, као што рекосмо, одсудан успјех.

Ништа мање дигосе српској ствари противна гласила јевропска читава хуку, и читајући ове, мислио би човек, да је Србији већ куцнуо пошљедњи час. Међу овимега одликоваху се они листови, који свагда чују, како трава расте. Више је смјешно но што је занимљиво читати мисли ових надриполитичара и стратега. Још турска војска не бјеше ни зановила у Зајчару, први су већ знали, какве услове мира Турска хоће да стави Србији, услови, који би, мимогред буди речено, збрисали Србију с лица земље; а други су помагали Абдул-Кериму, да начини операциони план, како би што прије дошао онамо куд жели. Српска влада је с разлогом показала овимега црнијем гаврановима пут, од куда су дошли, а оманути свијет може сад исто с разлогом презрети ова којекаква подкупљена туркофилска гласила.

Што смо ми, с наше стране у цијеломе томе журналистичком метежу опасили, то је потајна зебња. Двојак бјеше то страховање, и за то је у разним листовима добило различити израз. Једни су одиста искрено страховали за будућност младе кнежевине Србије, и тражили средства, да се стане на пут могућем, а и вјероватном насиљу турском на заузетом српском земљишту; други су страховали да се тренутна срећа тур-

скога оружја не прометне још у већу несрећу, и плакали су над Србијом крокодилске сузе, приклићући Турску, да буде човјечна и да се — мири.

И пријатељи дакле и непријатељи српски, па и лажни пријатељи турски и српски, нашли су се у овај пар на једноме земљишту, на земљишту примирја. Први из зебње за Србију, други из бојазне за Турску, а трећи из жеље, да постигну што и за себе. Али што је значајно за ове пошљедње, и што њихову зебњу ставља у прави оквир, то је, да су ишли за тим, да удесе примирје онда, кад се је по цијеломе свијету телалило турско надмоћије над Србијом.

Наравно је влада српска одбила «пријатељске понуде» и оставила своје оружје, да рече, кад ће бити «згодно вријеме» да се удесе дипломатски преговори, који се већ с толико страна пожељкују.

Међутим протекосе петнајест дана, а свијет не може ништа да види од те навале турске на Србију. Да то није по првашњем плану Керим-пашиним, види се отуд, што се турски пријатељи чуде његовом оклијевању. Ми се томе ни мало не чудимо, знајући да је сав досадањи успјех турскога оружја у Србији био привидан, да је то била машта. Од онога часа, от како је турска војска стала на српско земљиште, које је из стратегичних обзира било напуштено, радила је више турска дипломатија него турска војска. Док је ова пошљедња стајала спутана српским оружјем у заузетим позицијама, ишла је прва за тим, да се што могуће више користи уласком Турака у Србију. Из Цариграда су почеле да сјевају дипломатске муње на Србију; срчби не бјеше краја, као да се шћаше истријебити све што је српско, а испод руке пружаха први пријатељи турски своје «bons offices» српској влади, да се тобоже у интересу Србије прекине даље ратовање. Дипломатија турска и њезини хришћански пријатељи члњуху се невјешти, да је скоро сва Херцеговина у црногорским рукама, да је у Арбанији побједом Црногораца сломивен врх турској офензиви, и у Босни и у Старој Србији као и у Бугарској да пламти њезина сопствена кућа у сред устанка: то нијесу никакви успјеси, само је заузео празнога Зајчара повод помирењу. — Није ли то вјерна слика старе дипломатске вјештине турске?

Ако се је дакле на обзору појавила гранчица мира, то је турска гранчица. Још прије много дана не шћаше се тобоже у Цариграду ништа да зна за реформе, а данас су опет ускреле на дневни ред. Реформе су турска невоља, јер се она само у невољи њих лаћа. Скорва будућност показаше, хоће ли се та невоља турска умалити или увећати. Ми који ни данас незазиремо од примирја, могли би даљом борбом само још више добити. Нека Турска бира што је њојзи драго; ми не имаћасмо друго да бирамо до мача. — ?

Доскопнице турске.

Ко је воле пропраћао рад Османлије од онога часа, од како је прегазно населбине српске на балканском полуострву,

могао је опасити двије основне црте у његовом карактеру, а те су: охолост и лукавство. Прва се истиче у историји његовој суђе, ње је у њему овладао поздање у његову снагу, друга оиће, ње осјети јачину свога противника и страши се од ње.

У слабијим областима негдање српске царевине, оиће, ње му лако бјеше силном оружја држати народе у јарму, истичала се охолост његова у крајној мјери. Права народна бјеху ту ногама гажена; својина отета и пораздавана османлијским насељеницима, с увјетом, да се подјармљеним Хришћанима у свакој прилици даде осјетити сила керана. Господарство турско држаше ту на сабљи, што је сабљом освојило, без страха, да се ову моћи сломити османлијским елементом поплавлени народ. Оиће напротив, ње је та сила наплазила на мушки одпор; ње бјеше страховања, да се та сабља може сломити пригнућем јачега хришћанског елемента, истичало се лукавство као главно владавничко начело. Главарима народним бјеху не само остављена, него и увећана права, само да усвоје коран и да својим упливом утврде господарство турско над народом, а онијема који се не хтједоше машати за те привилегијалне «посластице» османлијске, бјеху домови ископани одмах, пошто су, освојачи осјетили довољну снагу. Иза овога бјеше међу народом и његовијем главарима бачено сјеме мржње, и док је та мржња глачила обје странке, мировао је лукави освојач у сјенци непрекидне борбе властитих поданика својих.

Таква је била доминација турска у оним областима српским, које су се мушки опирале од ропства, и то је оно стање, које се у простом говору јевропском називље «мир на истоку».

Такав начин освојења, у коме је лукавство главно оружје, искусила је већ и Црна Гора прије два вијека; и она је морала гледати у властитој утроби својој заметнути братински раздор, и само очајнаје мушко, које наћера човека, да са свога сопственога тијела одсече оно што је труло, спасло је нашу земљу од погибелнога плода отоманског лукавства.

Нико боље то није осјетио до Црногорца, који је с оружјем у руди лијегао и устајао, вагда спреман да пролије своју крв за часни крст и слободу своју: да Османлија оиће, ње не може јунашвом да источи српску крв, иде неуморно за тим, да је лукавством испије на памуку.

И дан данашњи имамо два примјера у историји наше борбе, који очевидно карактеришу ово, што рекосмо о нашијем противницима.

У Србији се охолост османлијска против свију међународних уговора занјела до тога, да је захтјевала полагање оружја, у ономе истом часу, кад су рањеници српски издасали под варварским пожем бјесомучних фанатика османских, и обрицала «својим поданицима» благодети помиловања, осим онијех, који су се латили оружја против Порте.

Да и не расвјетљујемо даље, какво је то помиловање, ње се народу, обриче да ње му једна шестина његових привредних «инова части под осветнички нож, питамо само: од куда може да проистече право таквога поступка, ако не из охолога непоштовања оних уговора, којима су велесиле тежиле да ујемче источним народима какве такве олакшице, а Србији на посе неодвјено развиће њезино. Није чудно што је овакав поступак изазвао негодовање свију велесила, па и оних, које нијесу ненаклоњене опстанку Турске, кад виде, како се радо, како цинично Турска руга међународним установама, које носе и њезин подице, и које морају за сваку цивилсану државу имати ненарушиме обвезе. Ми с наше стране увјерени смо, да је Турска на очиглед гарантних сила кадра и извршити такве смјерове, кад би јој снага, коју је овај пар маштала њезина охолост, одиста била стварна. Али како то на срећу није, то се служимо само тим чином, да покажемо поменути прву карактерну црту османлијске нарави.

Другу, хоће рећи лукавство, искусила је Црна Гора скоро иза сваке своје побједи. Будући неспособне и за часак да

савладају црногорске борце, латиле се турске вође старог оружја свога, клевете, да побједу њоме очевидно јунаштво народа, и да му закрате саучешће у образованоме свијету. Још иза побједи на Вучјем долу разастираху се гласови, да су Црногорци од заробљеника, који су од прављени на Цетиње, поубијали неколицину за то, што не могаху да иду. Како је Књаз главом заповједао оиће војску, и наредио да се заробљеници одправе на Цетиње, па како је с једне стране цијелом свијету позната великодушност Књажева, којој се данас клањају и сами непријатељи његови, а с друге стране неограничена послушност војске према свијетлом вођу своме, то су ти гласови обмањивали јавно мњење само из потаје, што нам даје увјерење да су потекли из турскога извора. Понижени непријатељ мишљаше наћи одштеу код Подгорице, па је неком стидљивошћу омотао своје лукавство; а можда се је баш из лукавства узтезао изрећи оно, чему би се вас свијет насмијао.

Али кад пуче код Подгорице прикупљена снага турска под ударом храбри мишце црногорске, и забуна овлада са турском војском, која бјеше раструбила да поступа «офензивно према Цетињу», латиле се погужене вође турске једне смијешне досјетке. За оправдати необичан губитак у својој војци, увјерава Махмуд паша свакога, који хоће да му вјерује да је Књаз наредио не штетити заробљенике, па да би крунисао своју клевету позивао је заступнике страних сила и Скадра, да се увјере на бојном пољу, како су Црногорци у поступању напријед, са катили турске рањенике.

Махмуд паша вагда за то, што је сјећао тешку одговорност своју, мишљаше је спрати једним махом, бацив у клеветничкој намјери своју лагуу на Књаза и на народ. Што не могоше да постигне умљем и јунашвом, пошао је да задобије лукавством: за себе саучешће, а за народ црногорски и витешкога Господара његова одвратност од цивилсаног свијета.

На срећу су заступници страних сила вјешти оваквим досјеткама, и ако није су изишли да се у вјере тобоже о свирепству црногорском, то су на сваки начин Махмуд пашу услугу учинили; јер у боју ње се двадесет поспреманих метерица јада за другим бране од Турака с оружјем у руци, и преко којих наша војска као муња прелази с голим ножем у мишци, нити се има кога заробити, нити се може губити времена за злостављање турскије рањеника, тим мање, што је цијелом свијету познато, с каквом пажњом и брзином Турци односе, ње гођ могу, своје рањени војнике. Оно што се је могло заробити хоће рећи, што се је нашло ненаоружан на бојном пољу, то је заробљено и доведено на Цетиње, баш у исто вријеме кад су Махмуд-пашини телеграми разни сили његову досјетку по свијема кутовима образованог свијета. О томе ње негдање војсковођу албанског у своје вријеме увјерити сами војници његови.

Ако хоћемо право да речемо, на ису ови гласови учинили смјешан утисак изгледа нам, као кад оборени слаби дигне грају да се јада јачему, у изглед да ње му помоћи. — Охол у срећи, вагда је подал у несрећу, и ми неба се осветали на то, да нам није стало изијети нашем свијету слику нашега непријатеља онакву, каква је.

Хрватски лист «Приморац» о садашњем ратном стању и положају нашем ово говори:

«Ко год источне положаје мотри и видом истине, признати ће, да се све дуље гази у рат и неприлике. Развија прави карактер овога рата. С једне стране видимо Турку немоћну, да ни часе поживи редовитим државиним животом, ипак војнички толико још снажну, да како одолијева ударцима својих непријатеља. Она није у неприлици за људе, и је јој даје богато напучена Азија, само у неприлици за новце, које јој испод ру даје њихова злититница у океану. Ње ни људи нијесу војници по јевропски

